
РОМАНЮК О.В.,
кандидат філософських наук,
викладач Національного
медичного університету
імені О.О. Богомольця,
м. Київ, Україна

ЛЮДИНА ХХІ СТОЛІТТЯ: МЕРЕЖЕВИЙ НАРЦИСИЗМ ЯК МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ

У статті через призму ключових аспектів природи людини ХХІ століття доводиться, що мережевий нарцисизм є фундаментом для акультурації, тобто мережеві нарциси, територіально проживаючи в різних країнах, знаходять порозуміння незалежно від будь-яких чинників природного існування, чим сприяють міжкультурному діалогу сучасності. Пропонується визначення мережевого нарцисизму на засадах об'єктивного статусно-ціннісного макрорівня.

Ключові слова: людина, мережевий нарцисизм, міжкультурний діалог

В статье через призму ключевых аспектов природы человека ХХІ столетия доказывается, что сетевой нарциссизм является фундаментом для аккультурации, т.е. сетевые нарциссы, территориально проживая в разных государствах, находят точки понимания независимо от разнообразных факторов физической жизни, чем способствуют межкультурному диалогу современности. Предлагается определение сетевого нарциссизма на основании объективного статусно-ценностного макроуровня.

Ключевые слова: человек, сетевой нарциссизм, межкультурный диалог

The article through prism of key aspects of human nature of ХХІ century proves that networking narcissism is the basement for acculturation, i.e. networking narcissus living in different countries understand each other despite various factors of their physical lives, which promotes intercultural dialogue of nowadays. The definition of networking narcissism is given through objective status and value macrolevel.

Key words: person, networking narcissism, intercultural dialogue

© РОМАНЮК О.В., 2016

Постановка наукової проблеми. Можна сперечатись про те, хто створив наш природний світ – Бог, сама природа еволюціонувала, сама людина розбудувала, інопланетні істоти експериментували... Можна сперечатись звідки і як з'явилась людина... Ф. Енгельс вважав, що людина повинна влаштувати світ істинно по людські, відповідно до вимог власної природи. Перетворюючи і вдосконалюючи природний світ, роблячи його зручним людина лише ускладнила оточуюче середовище. Не маючи змоги досягти бажаного рівня комфорту, реалізації, здійснення мрій у природному світі, людина створює віртуальний, у якому все стає можливим. Віртуальний світ створений людиною, для людини і про людину. Але постає закономірне питання про те, які ж елементи людської природи віддзеркалює віртуальний світ і чи сприяє він порозумінню між людьми?

Аналіз останніх досліджень проблеми. Серед зарубіжних дослідників чільну увагу темі людини приділяли: Ж. Бодріяр, Г. Гадамер, В. Дільтей, Е. Кассіре, О. Конт, Е. Левінас, А. Маслоу, Ф. Ніцше, Г. Плеснер, П. Рікер, Ж.-П. Сартр, З. Фройд, Ф. Шеллінг, М. Шелер, К. Юнг та інші. Серед вітчизняних науковців різним аспектам розвитку сучасної людини приділяли увагу: Є. Бистрицький, І. Бондар-Терещенко, І. Васильєва, В. Вернадський, О. Вячеславова, Г. Гре-

беньков, В. Горбатенко, Т. Гуменюк, В. Загороднюк, С. Кримський, В. Малахов, Н. Мозгова, Ю. Морозов, С. Пролєєв, В. Степаненко, В. Табачковський та інші.

Серед філософів нарцисизм досліджується як: любов до власного образу; журавлі і «не-журавлі» (Платон); самотність людини в умовах глобалізації (Я. Башманівська, М. Бубер); філософська рефлексія суб'єкта влади та людський егоїзм (М. Поворозник); «Я» на одинці сам з собою (М. Монтень); творча особистість вільна і незалежна від інших та усіяких зобов'язань (Н. Хамітов, С. Крилова); ідеал самоцінності та самодостатності людини піднесений до крайніх меж (Л. Удовик); віртуалізоване інформаційне суспільство у дискурсі Постмодерну (С. Марійко) та ін. Зокрема у філософів-постмодерністів (Ж. Бодріяр, С. Жижек та ін.) нарцисизм пов'язується з технологією продукування жаданя; у феноменологічному дискурсі – з феноменологічним обрієм свідомості як темпоральності (Е. Гусерль); в екзистенціалістській традиції – з психо-емоційними вимірами існування (С. К'еркегор, М. Гайдеггер) тощо.

Вивчаючи проблеми мережевого нарцисизму дослідники зазвичай або екстраполюють нарцисизм на простір Інтернет мереж (М. Дорош та ін.), або саму мережу розглядають як площину і декорацію для споглядання власного «Я», самоутвердження – віртуальний світ для психічного задоволення та ду-

шевної насолоди (Л. Мазур та ін.), або як підґрунтя для маркетингових маніпуляцій. Натомість, наше дослідження потребує осмислення мережевого нарцисизму як платформи для міжкультурного діалогу людини XXI століття.

Мета роботи полягає в аналізі тих аспектів людської природи, які людина XXI століття реалізує у мережевому нарцисизмі як засобі міжкультурного діалогу сучасності.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі діалог не лише сприяє порозумінню та взаємодії людей, а й породжує нові смисли розвитку цивілізації, розкриваючи його трагедійний характер. Акультурації сучасного світу, тобто взаємодії культур різного типу, допомагає віртуальний світ. Процес вільного спілкування в Інтернет мережах, вільний доступ до інформації та вільний обмін нею полегшують запозичення культури чи елементів культури один в одного.

Рада Європи затвердила, що «міжкультурний діалог – це відкритий і шанобливий обмін думками між людьми, групами з різним етнічним, культурним, релігійним і лінгвістичним підґрунтям на підставі взаєморозуміння й поваги» [3, с. 10]. Із зазначених Радою Європи вимог для створення міжкультурного діалогу, на наш погляд, у віртуальному світі створено та впроваджено наступні: демократія обміну культурним розмаїттям у різних формах; простір, важелі та засоби для міжкультурного діалогу; рівні права та можливості всім користувачам; міжкультурний діалог виведено на міжнародний рівень. До того ж, міжкультурний діалог можливий між людьми, які взаємозбагачують одне одного, відкриті, толерантні та плюралістично налаштовані, пізнавально зацікавлені.

Грунтовне багатоетапне попереднє

дослідження залучення української молоді до мережевого нарцисизму дозволило зробити кілька висновків, зокрема і щодо наявності у них вищезазначених якостей і щодо визначення цього поняття. Так, в межах даного дослідження до поняття «мережевий нарцисизм», на наш погляд, варто підходити з позиції об'єктивного статусно-ціннісного макрорівня. Тож, мережевий нарцисизм – це специфічний тип самоідентифікації особи, формування та підтвердження «нереального соціально» образу її «Я», у якому надмірно, або патологічно самозакохані люди, не зважаючи на реальність суспільної визначеності їхньої особи, публічно співмилуються різними ракурсами самосконструйованого і подекуди неадекватного образу своєї персони й подій свого життя та розповсюдженням доказів у віртуальній реальності заради вирішення проблем комунікації у співмірності з множинністю таких самих, існуючих у мережі і аномально самоуявлених «Я» інших осіб. Як і звичайний нарцисизм мережевий можна класифікувати як «чистий» (справді патологічні прояви самозакоханості і неадекватного самоприйняття, наприклад, доведення себе до анорексії та демонстрація свого тіла великим контентом у соціальних Інтернет мережах, екстремальні селфі заради схвальних кліків користувачів мережі тощо) та «здоровий» (самозадоволення собою, частинами свого тіла, інтелектуальними чи емоційними досягненнями, подіями свого життя і демонстрацією зазначеного поміркованими масивами в Інтернеті, зокрема і незнайомим людям). До міжкультурного діалогу долучені як «чисті», так і «здорові» мережеві нарциси. «Включеність» мережевих нарцисів у міжкультурний діалог пов'язана як з природою людини в цілому, так і з

особливостями мережевих нарцисів.

У природному світі в основі зародження й існування людини зазвичай лежить любов інших: або батьків на момент зачаття, або батьків, родичів, вихователів, вчителів, викладачів, друзів у процесі формування особистості, або і те, і інше. Натомість, прототип людини, який існує у віртуальному світі є не лише самоствореним, а й процес самотворення (на відміну від існування) був позбавлений тієї унікальної руйшійної сили, що називаємо любов'ю інших. Створення власного прототипу у віртуальному світі, на наш погляд, є швидше механічним актом «замішаним» на любові до себе – нарцисизмі, ніж актом любові інших до людини або любові людини до інших. Але, як і звичайна людина, віртуальна з моменту створення продовжує ускладнюватись / спрощуватись, вдосконалюватись / деградувати, тобто жити власним життям – самоіснувати. Людська природа вимагає любові інших, яка в Інтернет мережі реалізовується у пошуках схвалення своєї зовнішності, своїх дій та ін., де тепло та близькість підмінюються кількістю контактів. Тож, людина ХХІ століття (її якість і вчинки) певною мірою залежить від схвалень подекуди випадкових людей, що, доречі, можуть бути не доброзичливими. Адже не випадково ЗМІ попереджають про авантюристів та злочинців у Інтернеті.

На передній план виходить проблема дуалістичності життя сучасної людини (тієї, що має доступ до новітніх технологій) – природне життя та віртуальне. Причому, перевага надається, як правило, саме віртуальному, адже в ньому можна бути успішним і без особливого докладання зусиль (наприклад, цілковита вигадка фактів свого життя). Віртуальний світ дозволяє людині зосередитись на власному

«Я», спонукає її до самозакоханості, не дає важелів і механізмів для «переходу» в іншого. Як зауважував П. Флорентський, людська особистість без любові розсиплеться на набір психологічних елементів і моментів [7, с. 173].

Іншим ключовим аспектом людської природи є творчість, для реалізації якої в сучасному природному світі необхідні немалі матеріальні ресурси. Н. Бердяєв вважав, що особистість виступає творчим актом та є незмінною у процесі змін [2, с. 12-26]. Соціальні Інтернет мережі дають неабиякий простір для творчості, при цьому майже не вимагаючи матеріальних затрат. Навпаки, багато «жителів» віртуального світу в процесі реалізації свого творчого потенціалу заробляють великі кошти: реклама, інтернет-крамниці, блоги тощо. У свою чергу такий успіх теж спонукає до мережевого нарцисизму.

Вагомим аспектом природи людини є бажання самоствердження. А. Лосєв вказував, що «особистість прагне існувати як боги, які спостерігають нескінчений світ та розумну тишу свого, не від чого незалежного, світлого буття» [4, с. 21]. Аналіз сторінок у соціальних Інтернет мережах показав, що фотоальбоми деяких користувачів сягають десятків тисяч фото, а таких альбомів може бути кілька – відповідно до можливої тематики (у «чистих» мережевих нарцисів: «Я» - мої губи / око з різним макіяжем / верхні кінцівки з різними каблучками, або біцепси / нижні кінцівки у різному взутті..., «Я» купую одяг, «Я» як селебретіс...; у «здорових» мережевих нарцисів: «Я» і світ навкруги мене – «Я» на відпочинку, «Я» і моя машина / дача / яхта, «Я» і мої успіхи...).

Аналіз філософської думки приєднує нас до ідеї, що людина у природному світі суто по-людськи «вклю-

чається» у взаємодію стосунків і сенсів, що створені іншими людьми і є відображенням їх (цих інших) істота. «Включаючись» у цю взаємодію ми ніби показуємо свою приналежність до інших. У віртуальному світі ми людськи копіюємо чуже та демонструємо копії і вже ці копії промовляють за нас про нашу схожість на інших. Якщо виявляється, що схожості немає – ми створюємо власне і приєднуємо до нього інших. Р. Мей вважав, що світ передбачає самоусвідомлення та самовідношення [5, с. 124], акцентуючи увагу на зусиллі особистості до власного усвідомлення і власного відношення, тобто праці над собою. Натомість віртуальний світ акцентує увагу на самості, а не на процесі усвідомлення. Часу усвідомлювати просто не вистачає, є потреба схвально / несхвально клікати всіх і все та потреба викладати власні свідчення переваг над іншими. Якщо цього щоденного ритуалу не виконувати про людину забудуть – для віртуального світу така людина перестає існувати.

Життя ніколи не обмежується логічними конструкціями. Тож, в межах віртуального світу існують ті способи його освоєння які виникають і на основі різновидів людської діяльності, і на основі індивідуального бачення специфіки віртуальної реальності. Зрозуміло, що діяльність мережевого нарциса спрямована лише на нього самого: вдосконалення своєї зовнішності, навиків, знань тощо. І відрізняється у цьому мережевий нарцис від звичайного (або навіть звичайної людини) лише особливостями. До таких особливостей, на наш погляд, можна віднести: колективний характер вади; самотність нарциса долається долученням до колективу нарцисів; індивідуальний вибір заміщується колективним і зменшується діапазон виборів;

мережевий нарцис подекуди наслідує поведінку відомих людей – селебретіс, політиків, телеведучих тощо (зосередженість на собі починає містити елемент віддзеркалення себе в іншому); у мережі людина не обов'язково насправді існує (однією реальною людиною можуть бути створені декілька віртуальних), не обов'язково насправді нарцис. Також інші вчені досліджували такі особливості як: відсутність страху перед публічністю, зарозумілість (Д. М. Твендж); мережевою заглибленістю у самотність (Я. Башманівська); спробу наслідувати поведінку відомих людей, зокрема, і політиків (О. Яншина); безсуб'єктною «спільнотою без спільноти» (О. Оленєв); інформативним нарцисизмом – всі знають все, але ніхто не думає (Н. Габлер); прагнення візуальних доказів своєї значимості (М. Чубай); особливим типом постмодерної чуттєвості, «інтуїтивним мисленням» з притаманною метафоричністю, асоціативністю (Л. Удовик); надзвичайним обсягом подібного контенту (М. Філічака) тощо.

Що ж до специфіки віртуальної реальності та її індивідуального бачення, то, на нашу думку, у мережевих нарцисів нівелюються культурні відмінності, вони для загального огляду демонструють відкриття в собі бажання бути пізнаним, а причетність до мережі дає відчуття порозуміння. Для мережевого нарциса соціальна Інтернет мережа – це простір для особливої форми комунікації – апріорного прийняття. Мережевий нарцис відкритий собі та зрозумілий іншому мережевому нарцису оскільки їх поєднує одна цінність – унікальне власне «Я».

За висловом М. Бахтіна, жити – означає брати участь у діалозі: запитувати, слухати, відповідати, погоджуватися і т.п. В такому діалозі людина бере участь вся і всім своїм життям.

Діалог не лише спілкування, а взаємодія, в якій людина відкривається собі та іншим [1, с. 329]. Мережевий нарцис запитує демонструючи себе в усіх можливих ракурсах, клікаючи відповідає і копіюючи погоджується. Визначаючи мету міжкультурного діалогу Рада Європи відмітила необхідність ділитися баченням світу, розуміти та вчитися у тих, хто бачить світ інакше [6]. Віртуальна реальність є світом який поєднує мережевих нарцисів у єдину сім'ю, де різні за національністю мережеві нарциси є її членами і кожен з них привносить свою частку на благо цілого віртуального світу.

Висновки. Людина ХХІ століття, «включена» у віртуальний світ, розкриває у ньому такі аспекти своєї природи як: прагнення любові інших реалізується у пошуках схвалення,

де тепло та близькість підмінюються кількістю контактів; дуалістичність життя сучасної людини – природне та віртуальне – схиляється у напрямку останнього; мережеві нарциси мають великий простір для творчості з мінімальними матеріальними затратами та максимальною можливістю для отримання прибутків та ін. Мережевий нарцисизм це багатомовний діалог в унісон. Самозакоханість мережевих нарцисів завдяки подоланню відчуженості певною мірою підвищує повагу до людини з її принадами та успіхами, поглиблює людську уяву про себе, сприяє чіткішому розумінню себе, своїх якостей, поглиблює самоідентичність. І найголовніше – мережевий нарцис екстраполює міжкультурний діалог в обидва світи як віртуальний, так і природний.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бахтин М. М. *Эстетика словесного творчества* / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1986. – 445 с.
2. Бердяев Н. *Проблема человека*. – Москва: Путь, 1936. - №50, - С. 12-26.
3. Біла книга з міжкультурного діалогу «Жити разом у рівності та гідності». – Київ : «Оранта», 2010. – 72 с.
4. Лосев А.Ф. *Диалектика мифа*. – В кн. *Философия. Мифология. Культура*. – М.: Политиздат, 1991. – С. 21-185.
5. Мей Р. *Становлення екзистенційної психології*. – *Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст.* – К.: Пульсари, 2001. – С. 124-164.
6. Рада Європи [Електронний ресурс] : офіційний сайт : *Європейський вибір*. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua>
7. Флоренский П. *Столп и утверждения истины*. – Москва: Путь, 1914. – 814 с.

TRANSLITERATION OF RESOURCES:

1. Bahtin M.M. *Aesthetics of verbal creativity* [*Estetika slovesnogo tvorchestva*]. – Moscow: Art, 1986. – 445 p.
2. Berdiaev N. *Problem of a Human Being* [*Problemi cheloveka*]. – Moscow: Path, 1936. - №50. - Pp. 12-26.
3. *White book on intercultural dialogue "Live together equally and with dignity"* [*Bila kniha z mizhkulturnogo dialogu «Zhiti razom u rionosti ta gidnosti»*]. – Kyiv: «Oranta», 2010. – 72 p.

4. Losev A.F. *Dialectics of Myth [Dialektika mifa]*. – Moscow: Politizdat, 1991. – Pp. 21-185.
5. Mei R. *Development of existential psychology [Stanovlennia ekzistentsiinoi psihologii]*. – Kyiv: Pulsary, 2001. – Pp. 124-164.
6. Council of Europe (electronic source): official site: European choice. Available at: <http://eu.prostir.ua>
7. Florenskii P. *Pillar and Assertions of Truth Столп и утверждения истины [Stolp I utverzhdeniia istini]*. – Moscow: Path, 1914. – 814 p.